

Z ČINNOSTI ÚSTŘEDNÍCH SPRÁVNÍCH ÚŘADŮ

Samuel Truschka
Denis Jiskra

České matriky směřují k elektronickému informačnímu systému¹⁾

Matriky jsou u nás jednou z mála evidencí, která je zcela záměrně vedena prioritně v papírové formě. Matriční zápisy, psané tradičně rukou, speciálním dokumentním inkoustem,²⁾ do vázaných papírových knih, mohou v dnešní digitální době působit poněkud archaicky. Je to však dáno jejich dlouhou historií a tradicí, která v evropských podmínkách sahá do středověku. Vždyť na podchycení svého původu a rodové posloupnosti si lidé zakládali od nepaměti, o čemž svědčí rodokmeny zaznamenané již v Bibli – např. soupis potomstva Noemova³⁾ ve Starém zákoně, či tradovaný přehled Ježíšových předků až k Adamovi v Lukášově evangeliu.⁴⁾

Stručně k dějinám matrik

Pojem *matrika* pochází z latinského slova *matrix*, které se překládá jako matice, kmen, zárodečná půda, někdy také jako děloha; další významy má slovo v biologii a geologii.⁵⁾ Název tedy evokuje, že se jedná o záznamy o lidech a jejich původu.

Po dlouhá staletí byly matriky především záležitostí církevní. Seznamy pokřtěných, biřmovaných a sezdáných, později také zemřelých, vedla církev přibližně od 14. století. Povinnost vést matriky křtů a sňatků uložil katolickým farářům Tridentský koncil⁶⁾ v roce 1563. V českých zemích začala být příslušná

¹⁾ Článek byl zpracován v rámci projektu „Podpora elektronizace vybraných oblastí veřejné správy v gesci Ministerstva vnitra“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_025/0016054. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Operačního programu zaměstnanost.

²⁾ Vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, § 4 odst. 1.

³⁾ Genesis 10:1-32.

⁴⁾ Lukáš 3:23-38.

⁵⁾ <https://slovník-cizích-slov.abz.cz/>.

⁶⁾ JEŽKOVÁ, J.: Matrika v praxi, Liberec 2012, s. 10.

usnesení koncilu zaváděna až na přelomu 16. a 17. století a až na starší výjimky jsou farní matriky dochovány od poloviny 17. století. Typická pro toto období je však nejednotnost a roztržitost, ať už jde o formu či jazyk matrik. Prvním panovníkem, který si uvědomil širší význam matrik pro společnost i jednotlivce, byl císař Josef II. Císařským patentem z 20. 2. 1784 stanovil pravidla pro vedení matrik porodů, sňatků a úmrtí s vědomím, že je to důležité pro získání cenných statistických údajů o vývoji populace, ale také pro případné doložení stavu věci například při rozhodování soudů.⁷⁾

Vliv na vývoj matrik v našich zemích měly samozřejmě další dějinné události – rozpad monarchie a vznik samostatného Československa, období protektorátu a samozřejmě také „vítězný únor“. Zákonem č. 268/1949 Sb., o matrikách, a dalšími souvisejícími zákony⁸⁾, došlo ke zrušení všech dřívějších právních předpisů v této oblasti, k úplné sekularizaci matrik a jejich převedení pod státní správu. Od 1. 1. 1950 se tak matriky staly majetkem státu a byly předány do správy národním výborům. Zmíněný zákon č. 268/1949 Sb. pak s řadou novelizací a několika prováděcími vyhláškami platil přes padesát let, než vstoupila v platnost současná právní úprava – zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, doplněný prováděcí vyhláškou č. 207/2001 Sb.

Matriky po roce 2000

Nový zákon, platný od 1. 7. 2001, přinesl do procesu vedení a využívání matrik celou řadu nových prvků. Další významné změny přinesla reforma veřejné správy, která rozdělila kompetence zrušených okresních úřadů na úseku matrik mezi nové krajské úřady a úřady obcí s rozšířenou působností. Nic se však nezměnilo na fyzické formě vedení matričních agend – matriky byly a jsou i nadále vedeny v podobě vázaných papírových knih a doprovázeny sbírkou listin a dalším spisovým materiálem. Modernizace veřejné správy, nerozlučně spojená s překlápěním téměř veškerých státních evidencí do digitální podoby, se však začala projevovat i v oblasti matrik. U historických matrik, spravovaných především státními oblastními archivy, probíhá digitalizace formou skenování a zveřejňování fotokopií na webech, aby mohly být využívány jak badatelsky, tak potomky dotčených osob. Vedení živých matrik bylo zase zásadním způsobem ovlivněno § 6 odst. 1 zákona o matrikách, který uložil s účinností od 1. 1. 2006 všem matričním úřadům povinnost zaznamenávat údaje zapisované do matričních knih také pomocí výpočetní techniky.

Tento první krok k digitalizaci matrik měl několik důležitých cílů. Výpočetní technika měla umožnit snadnější a rychlejší vyhledání a využití matričních údajů, tisk rodných, oddacích a úmrtních listů, doslovných výpisů z matričních knih, vedení evidence zápisů a případně rychlejší aktualizaci

⁷⁾ Tamtéž s. 11.

⁸⁾ Např. zákon 265/1949 Sb., o právu rodinném, nebo zákon č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení.

údajů v informačním systému evidence obyvatel, pokud bude matriční úřad připojen způsobem umožňujícím dálkový přístup.⁹⁾ Do určité míry byly tyto cíle naplněny. Ale zůstalo zde několik problémů, které dosud překonány nebyly. Za prvé – směrnice sice stanovila podmínky, které musí systém pro souběžné elektronické vedení matriky splňovat, ale neurčila konkrétní systém, formát vedení údajů ani způsob exportu dat. V důsledku toho provozují matriční úřady okolo dvou desítek různých systémů, které nejsou zcela kompatibilní. Zhruba 90 % úřadů sice využívá pět nejběžnějších, je ale využíváno ještě 14 dalších systémů. Za druhé – databáze jednotlivých matričních úřadů jsou nadále izolované, takže operativní vyhledávání matričních zápisů ke konkrétním osobám je omezené na daný matriční obvod. Za třetí – s touto izolací souvisí také pro matrikáře poměrně náročné naplňování oznamovací povinnosti vůči dalším orgánům veřejné moci a některým informačním systémům, které probíhá velmi často zasíláním údajů datovou schránkou, v některých případech dokonce poštou. Určitý posun přineslo plné spuštění projektu Czech Point v lednu 2008. Ten umožnil od července 2010 snadnější získání rodného čísla pro zapisované novorozence a také možnost splnění oznamovací povinnosti vůči informačnímu systému evidence obyvatel prostřednictvím formulářů Czech Point.

První kroky k informačnímu systému

Kvůli výše uvedeným komplikacím se již nějakou dobu uvažuje o vytvoření uceleného informačního systému matrik, který by zastřešil všechny matriční úřady v České republice a umožnil jejich propojení s ostatními informačními systémy veřejné správy. V 1. čtvrtletí roku 2019 vznikl ve spolupráci několika odborných útvarů Ministerstva vnitra a několika krajských úřadů první analytický materiál, který popsal současný souběžný výkon matričních agend v papírové a elektronické verzi s ohledem na možnost centralizovaného digitálního řešení. Neopomněl přitom nezbytnost zajištění kybernetické bezpečnosti a ochrany osobních údajů. Dalším krokem bylo ustavení Řídícího výboru pro přípravu projektu eMatrika, složeného ze zástupců zainteresovaných odborů Ministerstva vnitra. Jeho úkolem je koordinace přípravných a analytických prací a hledání řešení věcných a procesních problémů spojených s elektronizací agendy a zavedením centrálního informačního systému eMatrika.

Na podzim roku 2019 byl dokončen návrh Věcného záměru projektu elektronické matriky, který definuje základní kritéria nastavení nového informačního systému a vypočítává jeho očekávané přínosy. Na základě tohoto věcného záměru jsou rozpracovávány základy architektury systému eMatrika a analýza co nejefektivnějšího využití digitalizace matrik pro výkon

⁹⁾ Směrnice Ministerstva vnitra ze dne 2. června 2005, č. j. VS-95/60/2-2005, k jednotnému postupu matričních úřadů při souběžném vedení matričních knih pomocí výpočetní techniky, čl. 2, písm. d) – g).

matriční agendy dovnitř státní správy i navenek (ve vztahu k dotčeným fyzickým osobám).

Koncem roku 2020 bylo na oddělení matrik a ověřování odboru všeobecné správy Ministerstva vnitra vytvořeno malé pracoviště financované z programu *Podpora elektronizace vybraných oblastí veřejné správy v gesci Ministerstva vnitra*, které už se zabývá výhradně projektem eMatrika.

Zásady pro vytvoření eMatriky

Jaká jsou tedy hlavní východiska pro vybudování systému elektronické matriky? Projekt elektronické matriky se řídí zásadou „obíhají informace, nikoliv občan“, protože je důležité, aby bylo možné co největší množství agendy vyřídit na jednom místě. Základním principem, kterým se stal předmětem velké diskuze, ale nakonec byl označen jako nepřekročitelný, je *priorita rukopisně vedených matričních knih*¹⁰⁾. Ty budou vedeny i nadále a budou mít důkazní přednost před elektronickými údaji. Všechny zápisy do papírových matrik ale budou současně zapisovány do centrálního informačního systému a kvůli ověření autentičnosti doplněny skenem analogového zápisu.

Na matričních úřadech bude i v budoucnu vedena sbírka listin k matričním zápisům.

V průběhu jednání o podobě eMatriky byly zvažovány různé varianty řešení projektu. Zamítnuta byla varianta spočívající v propojení stávajících systémů (nadále decentralizovaných) jakousi komunikační platformou, která by zajistila předávání dat. Za optimální variantu bylo označeno vytvoření *centrálního informačního systému*, na který budou napojeny všechny matriční úřady. Matriční úřad, který vede konkrétní matriční knihu, bude do systému zapisovat, ostatní matriční úřady mohou nahlížet, samozřejmě s ohledem na principy ochrany osobních údajů a kybernetické bezpečnosti. Přínosem je zejména vznik centrální databáze údajů, možnost získání statistických výstupů a automatizace některých oznamovacích povinností matrik.

Další diskutovanou otázkou byl charakter propojovacího rozhraní mezi centrálním systémem a jednotlivými matričními úřady. Zavržena byla varianta tzv. tlustého klienta, tedy softwaru, který by musel být nainstalován do počítačů všech matrikářů. Místo toho byl zvolen „tenký klient“ – jednoduché grafické rozhraní, kdy uživatel nepotřebuje žádný speciální software, protože k připojení stačí běžný webový prohlížeč. Všechno ostatní zajistí samotný informační systém.

Významným motivem pro realizaci eMatriky je plánované propojení s dalšími informačními systémy veřejné správy, především s evidencí obyvatel (AISEO) a základním registrem obyvatel (ROB), což umožní jednoduché ověřování

¹⁰⁾ § 6 zákona č. 301/2000 Sb.

zapisovaných údajů, rychlejší předávání/propisování údajů do navazujících informačních systémů i snazší zjištění rozporů v údajích vedených v jednotlivých evidencích. Automatizované předávání údajů by mělo také snížit chybovost v zápisech. Stejně tak může systém zajistit automatické naplnění oznamovací povinnosti vůči Českému statistickému úřadu, České správě sociálního zabezpečení, registru pojištěnců a dalším subjektům. Za účelem zjednodušení situace našich občanů žijících v zahraničí se zvažuje i napojení zastupitelských úřadů ČR na systém eMatrika s možným vydáváním druhopisů matričních dokladů alespoň na nejvýznamnějších z nich.

Součástí eMatriky by měly být i evidence souhlasných prohlášení o určení otcovství a seznam jmen, která lze v souladu se zákonem o matrikách zapsat při narození dítěte nebo při prohlášení o volbě druhého jména. Další moduly se zatím zvažují.

Hlavní úkoly zpracovatelů

Prvořadým úkolem zpracovatelů projektu je co nejpodrobněji definovat veškeré údaje, které přicházejí v úvahu při zápisu všech matričních událostí a skutečností. Zvláště komplikované je to především u matričních skutečností. Zatímco u zápisů narození, úmrtí a sňatku, resp. registrovaného partnerství je struktura zapisovaných údajů celkem jasná, u zápisů matričních skutečností, jako např. změny jména nebo příjmení, osvojení, změny pohlaví či dodatečného určení otcovství je škála možných údajů velmi široká. Stávající zápisy těchto skutečností jsou do matrik zaznamenávány formou dodatečného záznamu, zpravidla volnou větou s řadou různých údajů. Podrobná specifikace údajů zapisovaných do eMatriky je pro vybudování systému nezbytná.

Jedním z podkladů pro zpracování architektury eMatriky jsou podrobné procesní modely postupu matrikářů při zápisech matričních událostí a matričních skutečností. Procesní model je v podstatě model reality, který je současně úložištěm informací o konkrétních procesech, postupech a strukturách veřejné správy. Právě názorné a snadno čitelné grafické zpracování procesních modelů slouží k detailnímu popisu matričních událostí a matričních skutečností a dokumentaci veškerých procesů až do úrovně jednotlivých úkonů. Vytváření procesních modelů tak představuje ze strany zpracovatelů projektu nepostradatelný úkol pro systematický rozvoj informačního systému eMatrika a zvýšení kvality služeb českého eGovernmentu. Bylo proto podstatné, aby se před samotným modelováním provedla důkladná příprava, během níž se zpracovatel seznámil s konkrétním procesem, nasbíral a ověřil všechny potřebné informace (právní předpisy, údaje z Registru práv a povinností, internetové stránky obcí, gestorů apod.), a poté konzultoval praxi s matrikáři. Správnost a úplnost modelu potom zcela závisí na správnosti získaných informací z více zdrojů.

Modelování procesů je v současnosti ve své iniciální fázi, kde dochází k jejich analýze za současného stavu, jedná se o zapisování matričních událostí a matričních skutečností do matričních knih (AS-IS). V další fázi, ve které

již proběhly počáteční nebo také vzorové práce, dojde k optimalizaci procesů a tvorbě procesních modelů budoucího stavu (TO-BE), neboli takového stavu, v jakém budou figurovat v informačním systému eMatrika. Zároveň se začíná intenzivně spolupracovat s Národní agenturou pro komunikační a informační technologie, která má za úkol zpracovat návrh základní architektury informačního systému eMatrika a definovat úkoly, jež bude nutné pro úspěšné vybudování systému z hlediska IT vyřešit.

Modelování procesů matriční agendy v rámci projektu eMatrika dosud sloužilo jako efektivní pracovní pomůcka pro názorný popis postupu i pro další rozvoj služeb, ale především umožnilo definovat jasné vymezení odpovědností za činnosti a dále definovat výstupy a povinnosti zainteresovaných orgánů. V průběhu realizace projektu, modelování procesů také umožnilo odhalit určité nepřesnosti, chybějící úkony a problematické otázky procesů, jímž je například posloupnost matričních zápisů a záznamů do plánovaného informačního systému eMatrika. Důležité je tedy zmínit, že díky vizualizaci procesů je možné identifikovat mezery, na jejichž základě lze plánovat a řídit změny.

V roce 2020 byl představen již zmíněný Základní návrh technického řešení architektury informačního systému eMatrika. Součástí návrhu je model současné architektury agendy matrik a její podpory programovým vybavením, především se ale dokument zabývá její budoucí verzí. Návrh plánovaného stavu IT infrastruktury systému eMatrika je zobrazen pomocí procesního modelu, který umožňuje přehledně popsat žádoucí stav centrálního informačního systému. Spletitá podoba architektury systému je rozdělená do několika vrstev, přičemž tou nejpodstatnější je vrstva aplikační představující výkonnou část systému eMatrika. Právě v této vrstvě dojde k vybudování centrálního datového úložiště matričních záznamů z matričních knih, pomocné evidence vydaných tiskopisů a dalších dokumentů. Jedná se o významnou změnu směrem k efektivní veřejné správě, kde na základě informačních a komunikačních technologií bude možné vytvořit úplnou matriční evidenci na úrovni České republiky, která zde doposud chyběla.

Přístupová oprávnění a zabezpečení systému

Podstatné je nastavení oprávnění a vytvoření přístupových rozhraní pro všechny uživatele informačního systému. V zásadě jde o definování uživatelských rolí jednotlivých aktérů pracujících s eMatrikou.

Vedle zmíněných matrikářů, jakožto hlavních aktérů eMatriky, půjde o přesně vymezené pracovníky obcí s rozšířenou působností, krajských úřadů, Ministerstva vnitra, zastupitelských úřadů, příp. dalších orgánů veřejné/státní správy. Přístup všech těchto aktérů bude omezen jen na konkrétní údaje, nezbytné pro vyřízení jejich agendy nebo plnění dalších úkolů svěřených jim zákonem (např. kontrolní činnosti). Konkrétní občan získá přístup k údajům vedeným o své osobě na kterémkoli matričním úřadě. Pro občany se zvažuje

přístup k údajům i prostřednictvím webového Portálu občana, pokud se může prokázat elektronickou identitou.

Informační systém eMatrika zabezpečí kromě možnosti nahlížení několik dalších služeb. Jde především o již zmíněnou automatizaci většiny oznamovacích povinností matrik, ale také o distribuci nových údajů mezi matričními úřady pro účely doplnění do stávajících zápisů (např. v případě změny jména, osvojení apod.). Konečně musí systém umět na základě jednoduchého pokynu vygenerovat matriční doklad, který bude moci kterýkoli matriční úřad vytisknout na přísně zúčtovatelný formulář. Do budoucna se zvažuje i generování elektronických matričních dokladů pro úřední potřebu.¹¹⁾

Systém eMatrika musí být nastaven tak, aby logicky provedl matrikáře celým procesem daného zápisu, aby všechny úkony proběhly správně a všechny údaje byly ověřeny a zapsány.

Ochrana osobních údajů a kybernetická bezpečnost

Zpracování osobních údajů se řídí nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES /obecné nařízení o ochraně osobních údajů/ (dále jen „GDPR“), které dále upřesňuje zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů (dále jen „zákon o zpracování osobních údajů“). Navržený systém elektronické matriky je v souladu s pravidly GDPR a nadále platí, že jsou zpracovávány pouze údaje nezbytné pro splnění povinnosti, která je správci uložena právním předpisem nebo úkolu prováděného ve veřejném zájmu nebo při výkonu veřejné moci. Za účelem zajištění matriční agendy jsou zpracovány zejména adresní a identifikační osobní údaje jako je například jméno, příjmení, osobní stav nebo datum a místo narození. Jedná se o údaje nezbytné pro zápisy matričních událostí a matričních skutečností podstatné pro vedení matričních knih a také údaje nezbytné pro vyplnění dalších matričních tiskopisů stanovených právními předpisy. Jak již bylo jednou zmíněno, podstatným faktorem zabezpečení je řádné řízení přístupu do eMatriky, neboli určení osob, které smí s osobními údaji nakládat. Všem zúčastněným stranám, které budou oprávněny pro přístup do eMatriky, vzniká povinnost zabezpečit zpracování osobních údajů stanovená v článku 32 GDPR a zákona o zpracování osobních údajů. V praxi to znamená, že zúčastněné strany, které budou shromažďovat, zpracovávat nebo jinak nakládat s osobními údaji, musí provést vhodná technická a organizační opatření k zajištění úrovně zabezpečení odpovídající danému riziku. Přihlédnout přitom budou muset ke stavu techniky, nákladům na provedení, povaze, rozsahu, kontextu a účelu zpracování stejně jako k pravděpodobným

¹¹⁾ Návrh Věcného záměru projektu elektronické matriky, s. 23.

a různě závažným rizikům pro práva a svobody fyzických osob. V případě porušení zabezpečení osobních údajů, které s sebou ponese velké riziko pro práva a svobody fyzických osob, musí správce toto porušení ohlásit dozorovému orgánu, v tomto případě Úřadu pro ochranu osobních údajů.

Zabezpečení osobních údajů je přímo navázáno na zajištění kybernetické a informační bezpečnosti, protože naprostá většina zásad ochrany osobních údajů pramení právě z této oblasti. Kybernetická bezpečnost je ukotvena v právním řádu České republiky zákonem č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů. Lze usuzovat, že by informační systém veřejné správy eMatrika mohl naplnit parametry, za nichž by byl označen jako tzv. kritický informační systém.¹²⁾ V této souvislosti je pro zajištění kybernetické a informační bezpečnosti systému eMatrika zcela zásadní neustále posilovat dostupnost, důvěrnost a integritu dat, které společně představují hlavní principy kybernetické bezpečnosti. Fyzická bezpečnost je jednou ze základních oblastí zajištění bezpečnosti informací, na které musí být všechny zúčastněné strany zaměřeny. Znamená to, že každý úřad musí zajistit bezpečnost přístupu do prostor, kde je možné dostat se do systému, k jeho datům resp. osobním údajům. Jde například o zajištění uzamykatelnosti prostor včetně pečlivého vymezení okruhu osob, které mají klíč k dispozici, kontrolu přístupu do budovy a politiku čisté pracovní plochy.¹³⁾ Další oblastí je politika řízení přístupu, která byla zmíněna v předešlém odstavci. Jedná se o jasně vymezenou autorizaci a autentizaci uživatelů pracujících v ISVS eMatrika. Prakticky se to promítne například jako různé úrovně přístupových práv do systému. Ze strany úředníka prostřednictvím Jednotného identitního prostoru veřejné správy, nebo ze strany občana, který bude moci žádat například o výpis osobních údajů na Portálu občana, prostřednictvím Národní identitní autority, kde prokáže svou elektronickou identitu. V této oblasti nelze opomenout také dodržování politiky hesel. V rámci ochrany informačního systému eMatrika proti kybernetickým incidentům musí být zavedena ochranná opatření, která systém ochrání před škodlivým kódem. Jedná se o základní bezpečnostní nástroje jako je firewall, instalace antivirového programu na zařízení a jeho pravidelná aktualizace. Už při samotném vytváření infrastruktury systému programátory je kybernetická bezpečnost umístěna na vrchol bezpečnostního zájmu a je dobré zmínit, že služby základního dohledu, včetně služby identifikace kyberbezpečnostních incidentů budou při fungování systému eMatrika řešeny dohledovým centrem eGovernmentu, případně i dalšími způsoby.

¹²⁾ Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů.

¹³⁾ Ministerstvo vnitra. 2020. „Informační bezpečnost a zabezpečení zpracování osobních údajů.“ Metodická podpora a konzultace. Zdroj: <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/modelove-situace.aspx>.

Související legislativní změny

Zavedení eMatriky musí být samozřejmě zakotveno v legislativě, což si vyžádá změny v řadě právních předpisů. Především musí být právně upravena samotná existence informačního systému eMatrika. Změny primárně čekají zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů a vyhlášku č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů. Matrikářům například přibudou oprávnění vydávat matriční doklady na základě zápisů jiných matričních úřadů a zastupitelské úřady možná získají oprávnění vydávat matriční doklady českým občanům v zahraničí. Ve znění dalších právních předpisů se projeví přesuny odpovědnosti za provoz elektronické matriky z matričních úřadů na Ministerstvo vnitra. A novelizace čeká možná také několik zákonů týkajících se eGovernmentu.¹⁴⁾

Start eMatriky a její přínos

Prioritním úkolem před ostrým spuštěním eMatriky bude naplnění systému daty, která matriční úřady zapsaly po 1. lednu 2006 do svých elektronických databází.

To bude náročný úkol, protože, jak již bylo řečeno, úřady používají k vedení matrik řadu různých programů. Data budou převáděna ve formátu značkovacího jazyka XML (Extensible Markup Language), doplněna skeny zápisů a projdou kontrolou v zájmu eliminace chybovosti. Po naplnění systému budou k určitému datu spuštěna uživatelská rozhraní pro matrikáře, kteří budou všechny další elektronické zápisy provádět již přímo do eMatriky. Zápisy provedené před 1. lednem 2006, které neexistují v elektronické podobě, se budou do eMatriky dostávat postupně, ve chvíli, kdy bude matrikář se zápisem nějak pracovat – provádět dodatečný záznam matriční skutečnosti, změny a opravy, tisknout na žádost druhopis matričního dokladu či výpis z matričního zápisu apod., přičemž doplní všechny stávající a nové údaje do systému. Tímto postupem bude doplňování eMatriky nepochybně trvat mnoho let. V úvahu jistě připadá také možnost postupného systematického přepisování údajů z analogových matrik od nejmladších k nejstarším. To je ovšem limitováno tím, že přístup k údajům má pouze oprávněný matrikář a práci tedy nelze zadávat brigádníkům.

¹⁴⁾ Např. Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů; Zákon č. 250/2017 Sb., o elektronické identifikaci; Zákon č. 12/2020 Sb., o právu na digitální služby a o změně některých zákonů a další.

Nová eMatrika se tedy bude vyvíjet postupně, ale její spuštění bude významným mezníkem v dějinách modernizace veřejné správy. Shrňme si proto na závěr hlavní přínosy jejího zavedení:

- 1) Vznikne ucelená databáze matričních údajů, přístupná ze všech matričních úřadů, což umožní vyhledání údajů ke konkrétní osobě v jednom systému bez nutnosti oslovovat dotčené matriky. Významné to bude zejména v případě, kdy chybí některé údaje o matriční události (zejména o místě jejího vzniku), neboť hledání matričního zápisu bez znalosti místa matriční události je aktuálně velmi obtížné.
- 2) Propojení s dalšími informačními systémy matrikářům podstatně usnadní ověření údajů a urychlí a zjednoduší splnění oznamovací povinnosti vůči ostatním evidencím, zároveň dojde ke snížení chybovosti v zapisovaných údajích z důvodu omezení opakovaného přepisu stejných údajů.
- 3) Díky tomu budou rychleji aktualizované (a tedy spolehlivější) údaje v navazujících evidencích (např. AISEO, ROB).
- 4) Místní příslušnost matrik bude výrazně omezena, takže většinu záležitostí si bude moci žadatel vyřídit na kterémkoli matričním úřadě, případně i elektronicky.
- 5) Systém samozřejmě usnadní a urychlí také vzájemnou informovanost o zapisovaných skutečnostech mezi jednotlivými matričními úřady, v důsledku se tedy zvýší aktuálnost matričních zápisů.
- 6) Druhopisy matričních dokladů a výpisy z matrik vydá žadateli kterýkoli matriční úřad, některé si dokonce bude moci objednat elektronicky prostřednictvím Portálu občana.
- 7) Za určitých podmínek budou matriční doklady vydávat i české zastupitelské úřady v zahraničí.
- 8) Projekt počítá také s možností vydávání elektronických matričních dokladů/výpisů, např. pro soudy, notáře apod.
- 9) Centralizace dat umožní snadnější vygenerování mnoha statistických údajů, včetně vyhodnocování výkonu matrik.
- 10) Naskenované stránky z matričních knih ušetří ve vzdálenější budoucnosti práci archivům, které přebírané matriky zatím skenují samy.
- 11) Evidence souhlasných prohlášení o určení otcovství zamezí možnosti činit toto prohlášení ke stejnému dítěti opakovaně (což sice zakazuje již aktuální zákon, ale bez existence jednotné evidence těchto prohlášení je zákaz prakticky obtížně vymahatelný). Umožní také otcům uplatňovat svá rodičovská práva.
- 12) Evidence jmen, která lze zapsat do matričních knih, usnadní situaci zejména občanům žádajícím o zápis neobvyklého jména a dojde k omezení situací, kdy bude třeba předkládat znalecký posudek o správné pravopisné podobě jména.

Výčet přínosů není vyčerpávající, protože se stále zvažují další funkcionality, které by eMatrika mohla mít, aby byla co největším přínosem pro veřejnost i orgány veřejné moci.

V současné chvíli je realizace projektu eMatrika stále ve své počáteční fázi. Spuštění informačního systému eMatrika nelze očekávat dříve než v roce 2025.

I po spuštění systému je nutno počítat s tím, že v něm nejprve budou pouze údaje o matričních událostech zapsaných od 1. 1. 2006. Ostatní údaje se budou dostávat do systému až postupně, nejčastěji na základě žádostí dotčených osob o vydání druhopisu matričního dokladu nebo žádostí o zápis matriční skutečnosti k matriční události zapsané do konce roku 2005. Digitalizace a centralizace matričních agend je však nepochybně krokem správným směrem, o čemž svědčí dobré zkušenosti evropských zemí, které k němu již přistoupily, např. Slovenska nebo Estonska.

A ačkoli je to běh na dlouhou trať, budoucnost to jistě ocení.